

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 197/2023-102

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej ADVOKÁTSKOU KANCELÁRIOU SLIVKA & LEČKOVÁ, s. r. o., Turčianska 16, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Slivka, CSc., proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Cdo 108/2020 a jeho rozsudku č. k. 7 Cdo 108/2020 z 24. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 108/2020 z 24. augusta 2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, jej základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 108/2020 z 24. augusta 2022 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **493,10 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 197/2023-32 z 5. apríla 2023 prijal na ďalšie konanie podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení

niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky doručенú ústavnému súdu 12. decembra 2022 v časti smerujúcej proti postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Cdo 108/2020 a jeho rozsudku č. k. 7 Cdo 108/2020 z 24. augusta 2022. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol. Sťažovateľka sa v časti ústavnej sťažnosti prijatej na ďalšie konanie domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a podľa čl. 38 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 listiny a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom najvyššieho súdu a jeho rozsudkom označenými v záhlaví tohto nálezu. Navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Súčasne žiada priznať finančné zadosťučinenie vo výške 20 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a vyžiadaného spisu Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 9 C 97/2009 vyplýva, že už v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 14 C 186/1993 sa pôvodní žalobcovia proti pôvodným žalovaným (jedným zo žalovaných bol právny predchodca sťažovateľky) domáhali určenia vlastníckeho práva k rovnakým nehnuteľnostiam a na základe rovnakých skutkových okolností ako v napadnutom konaní. Okresný súd najskôr rozsudkom z 5. októbra 1994 žalobu zamietol, tento rozsudok krajský súd uznesením zrušil a vrátil vec na nové konanie. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom z 13. septembra 1995 žalobe vyhovel a určil vlastnícke právo žalobcov k sporným nehnuteľnostiam. Tento rozsudok potvrdil aj krajský súd rozsudkom č. k. 14 Co 67/1996-131 z 2. apríla 1996. Oba rozsudky následne zrušil najvyšší súd rozsudkom č. k. 2 Cdo 198/1996 z 22. mája 1997 a vec vrátil na ďalšie konanie na prvom stupni. Vo svojom rozsudku vyslovil právny názor, podľa ktorého žalobcovia nemohli v súlade s právom vydržať predmetné nehnuteľnosti, keďže poľnohospodárska pôda nebola spôsobilým predmetom vydržania pred 1. januárom 1992. Prvostupňové konanie bolo ďalej vedené na okresnom súde pod sp. zn. 14 C 110/1997. Žalobcovia vzali predmetný návrh späť a konanie bolo zastavené uznesením okresného súdu č. k. 14 C 110/1997-167 zo 6. marca 1998.

3. Žalobcovia podali opätovne žalobu s rovnakými skutkovými a právnymi dôvodmi 19. mája 1998, keďže medzičasom najvyšší súd v obdobnom spore o určenie vlastníckeho práva (rozsudok č. k. 3 Cdo 193/1996 z 25. novembra 1997) vyjadril úplne opačný právny názor, podľa ktorého je možné vydržanie vlastníckeho práva k akejkoľvek pôde, t. j. aj k poľnohospodárskej, vzhľadom na zrovnoprávnenie dovtedajších druhov vlastníctva a zakotvenie nedotknuteľnosti vlastníckeho práva k pôde. V tomto konaní pôvodne vedenom pod sp. zn. 9 C 163/1998 okresný súd v poradí prvým rozsudkom z 27. januára 1999 ich žalobe vyhovel. Odvolanie pôvodného žalovaného v 1. rade krajský súd odmietol uznesením č. k. 6 Co 35/2005 z 28. februára 2005. Následne však najvyšší súd rozsudkom č. k. 5 Cdo 213/2007-172 z 22. februára 2008 uznesenia krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Po vrátení veci krajský súd uznesením č. k. 6 Co 212/2008-190 z 31. marca 2009 rozsudok okresného súdu zrušil ako nepreskúmateľný pre nedostatok dôvodov a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že nariadil vykonať rekonštrukciu spisu sp. zn. 14 C 110/1997, doplniť rekonštrukciu spisu sp. zn. 9 C 163/1998 a vypočítať strany sporu. Po vrátení

veci okresnému súdu bolo toto konanie ďalej vedené pod sp. zn. 9 C 97/2009. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom z 23. septembra 2010 žalobe opäť vyhovel. Tento rozsudok bol zrušený uznesením krajského súdu č. k. 6 Co 338/2010-324 z 24. augusta 2011 pre nedostatočné dokazovanie. Po vrátení veci na ďalšie konanie rozhodol okresný súd v poradí tretím rozsudkom č. k. 9 C 97/2009-941 z 18. apríla 2017 tak, že žalobu zamietol, keďže podľa jeho názoru žalobcovia neuniesli dôkazné bremeno, keďže nepreukázali platný nadobúdaci titul, ktorý ich vnútorné presvedčenie, že sa stali vlastníkom veci, dostatočne opodstatňuje, a v druhom rade nepreukázali splnenie druhej základnej podmienky pri vstupe do držby – ich dobromyseľnosť. Okresný súd vychádzal z rozhodnutí najvyššieho súdu (1 Cdo 137/2011 a 4 Cdo 361/2012), podľa ktorých držba nehnuteľností opierajúca sa o ústnu zmluvu nemôže viesť k vydržaniu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Na základe ústnej zmluvy o prevode nehnuteľností nemôže byť nadobúdateľ v dobrej viere, že je vlastníkom veci.

4. Krajský súd rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobe vyhovel. Nestotožnil sa s názorom okresného súdu a poukázal na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, ktorý sa komplexne zaoberá výkladom podmienok vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a v ktorom sa ústavný súd vyporiadal sa aj s odlišným právnym posúdením v rozhodnutiach najvyššieho súdu. Právni predchodcovia žalobcov v roku 1982 začali sporné nehnuteľnosti užívať na základe ústnej kúpnej zmluvy. Podľa krajského súdu nehnuteľnosti užívali v dobrej viere, že im patria, ich držba nebola nikým a ničím rušená. Ak by aj nadobudli nehnuteľnosti od nevlastníkov, neznamená to automaticky nemožnosť vydržať vlastnícke právo v ich prospech. V prípade nadobudnutia od nevlastníka by bolo krajne nespravodlivé neposkytovať ochranu právam nadobudnutým v dobrej viere. Osoby, ktorým dobrá viera nasvedčuje, totiž nenesú žiadny diel zodpovednosti za neplatnosť zmluvy uzatvorenej medzi právnymi predchodcami. Podľa krajského súdu nemožno kľúčovú otázku dobrej viery tretieho nadobúdateľa prejsť iba lakonicky odkazom na zásadu, že nikto nemôže vec nadobudnúť od nevlastníka. V bode 36 rozsudku krajský súd vyslovil, že súd nie je viazaný rozhodnutím najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 198/1996 z 22. mája 1997 vydaného v rámci konania vedeného pod sp. zn. 14C 110/1997. Uvedené rozhodnutie nebolo judikované, ide výlučne o rozhodnutie týkajúce sa daného súdneho konania a má právnu záväznosť len pre dané konanie. Ustanovenie § 455 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) stanovuje viazanosť odvolacieho súdu rozhodnutím súdu vyššieho stupňa, resp. právnym názorom vysloveným súdom vyššieho stupňa v rozhodnutí, ktorým sa zrušuje rozhodnutie odvolacieho súdu iba v danom konkrétnom súdnom konaní.

5. Dovolanie sťažovateľky najvyšší súd napadnutým rozsudkom zamietol.

5.1. Vo vzťahu k sťažovateľkou uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP, v rámci ktorého sťažovateľka namietala, že odvolací súd v rozpore s § 455 CSP nerešpektoval právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozsudku č. k. 2 Cdo/198/1996 z 22. mája 1997, najvyšší súd považoval právny názor krajského súdu za právne konformný (napriek zjavne účelovému správaniu strany žalobcov pri späťvzatí pôvodnej žaloby po vydaní zrušujúceho rozhodnutia najvyššieho súdu) a dodal, že žalobcovia podali novú žalobu v čase, keď právny názor vyslovený v zrušujúcom rozsudku najvyššieho súdu bol dovolacím súdom prekonaný. Konanie pred krajským súdom preto nebolo postihnuté vadou zmätočnosti. Uvedený argument použila sťažovateľka aj v súvislosti s namietanými nesprávnymi právnymi závermi krajského súdu, že nehnuteľnosti, ku ktorým určenie vlastníckeho práva bolo predmetom konania, mohli byť spôsobilým predmetom vydržania.

5.2. Pokiaľ ide o sťažovateľkou namietané nesprávne právne posúdenie otázky, či žalobcovia boli dobromyseľní pri držbe, hoci nimi údajne uzavretá kúpna zmluva týkajúca sa sporných nehnuteľností nebola urobená v písomnej forme a nikdy nebola registrovaná príslušným orgánom, a odklon krajského súdu od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu [3Cdo/97/2009, 4Cdo/283/2009, 5Cdo/30/2010, 3MCdo/7/2010, 3MCdo/8/2010, 6MCdo5/2010, 5Cdo/49/2010, 1Cdo/137/2011, 4Cdo/361/2012 (R 74/2015)], najvyšší súd považoval dovolanie sťažovateľky za prípustné, no nedôvodné. Na základe skutkových zistení okresného súdu potvrdil správnosť právneho záveru krajského súdu, že právní predchodcovia žalobcov splnili všetky zákonom požadované podmienky vydržania, keďže nehnuteľnosti nadobudli v dobrej viere ako kúpu, uhradili za ňu sumu 12 000 Kčs, ich držba bola oprávnená a dobromyseľná, vo viere, že im nehnuteľnosti patria, držba bola nerušená a trvala viac ako 10 rokov. V odôvodnení odkázal na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, podľa ktorého pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ objektívne mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nespĺnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti namieta, že

- a) konanie vedené pod sp. zn. 14 C 186/1993, resp. 14 C 110/1997, ktoré bolo zastavené len v dôsledku účelového späťvzatia žaloby po vydaní rozsudku najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 198/1996 z 22. mája 1997, a konanie vedené pod sp. zn. 9C/163/1998, resp. 9C/97/2009, ktoré bolo začaté na základe novo podanej žaloby, boli stále konaním v tej istej veci (čo okrem iného vyplýva aj z toho, že súd považoval dôkazy vykonané v konaní vedenom pod spisovou zn. 14C/186/1993 a 14C/110/1997 za dôkazy vykonané v napadnutom konaní). Žalobcovia v roku 1998 vedome a úmyselne vzali späť návrh na konanie s tým, aby obišli účinky právoplatného a vykonateľného rozsudku najvyššieho súdu, ktorý vo veci samej rozhodoval ako posledná najvyššia inštancia na základe mimoriadneho opravného prostriedku. Argumentácia, že by rozsudok najvyššieho súdu v danej konkrétnej veci mohol byť „prelomový“ inými rozhodnutiami najvyššieho súdu v iných veciach – medzi inými účastníkmi, nemá oporu v platnom práve;
- b) krajský súd pochybil, keď ustálil, že žalobcovia splnili zákonnú podmienku vydržania vlastníckeho práva spočívajúcu v nepretržitej držbe nehnuteľností po dobu desaťročnej vydržacej doby, a tým, že nerešpektoval záväzný názor najvyššieho súdu;
- c) z odôvodnenia rozsudku najvyššieho súdu podľa sťažovateľky nevyplýva, na základe čoho dospel k záveru o neexistencii vady zmätočnosti;
- d) najvyšší súd nevysvetlil, ako sa vysporiadal s existenciou rozhodnutí najvyššieho súdu, na ktoré odkazovala sťažovateľka v súvislosti s dobromyseľnosťou žalobcov a s právnymi názormi v nich obsiahnutými, pričom ide o rozhodnutia publikované v zbierke (R 73/2015 a R 74/2015), a svoje rozhodnutie založil na jedinom náleze ústavného súdu (II. ÚS 484/2015). Poukazuje pritom na platnú právnu úpravu, ktorá zveruje tvorbu ustálenej judikatúry najvyššiemu súdu. Vymedzenie pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ jednoznačne vyplýva aj z judikátu prijatého

na kolégiu najvyššieho súdu 9. októbra 2018, v zmysle ktorého nález ústavného súdu netvorí ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu;

e) najvyšší súd narušil právnu istotu sťažovateľky, odklonil sa od ustálenej rozhodovacej praxe a vo svojom rozhodnutí neposkytol sťažovateľke dôkladné a presvedčivé odôvodnenie svojho odklonu;

f) najvyšší súd mal postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu a mal vydať uznesenie o postúpení veci, v ktorom mal odôvodniť svoj odlišný právny názor. Trojčlenný senát tým, že nepostúpil vec na prejednanie veľkému senátu, odňal sťažovateľke možnosť konať pred zákonným sudcom;

g) k skutkovému stavu sťažovateľka uvádza, že sporné nehnuteľnosti boli vedome prenechané právnymi predchodcami žalovaných na užívanie iným osobám ([REDACTED] a neskôr dokonca aj rozhodnutiami príslušných orgánov prikázané na užívanie iným subjektom ([REDACTED] – [REDACTED]). Všetky tieto osoby však preukázateľne vedeli o tom, že nie sú vlastníkami, ale len užívateľmi týchto nehnuteľností, vedeli, poznali a komunikovali so skutočnými vlastníkami;

h) žalobcovia už takmer 40 rokov bezplatne užívajú nehnuteľnosti. Žalovaní boli *de facto* vyvlastnení bez náhrady. Uvedený stav právnej neistoty sťažovateľky, resp. jej právneho predchodcu trvá už viac ako 30 rokov, počas ktorých je popierané ich vlastnícke právo a aj právo na súdnu ochranu. Sťažovateľka preto namieta aj porušenie jej práva vyplývajúceho z čl. 20 ústavy a čl. 11 listiny a z čl. 1 dodatkového protokolu.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

7. Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázala na vyjadrenie [REDACTED], predsedu senátu občianskoprávneho kolégia. Ten zdôraznil, že interpretácia inštitútu oprávnenej držby závisí primárne od konkrétneho prípadu a konkrétnych v konaní zistených skutočností. Sťažovateľkou označená iná prax najvyššieho súdu ani rozhodnutia tvoriace ustálenú prax dovolacieho súdu (R 73/2015, R 74/2015) explicitne nevychádzali zo skutkového stavu zisteného v predmetnej veci (poctivosti nadobudnutia svedčilo zaplatenie kúpnej ceny napriek nie platnému právnemu titulu ústnej kúpnej zmluve). S ohľadom na princíp prednosti ochrany materiálnych práv ak ústavný súd zotrúva na právnom názore vyjadrenom v náleze sp. zn. II. ÚS 464/2015 (na ktorý odkazuje napadnutý rozsudok najvyššieho súdu, pozn.), ani prípadné formálnoprávne nedostatky spočívajúce v nedodržíaní procesného postupu podľa § 48 CSP by podľa predsedu senátu nemali prevážiť a byť jediným dôvodom na zrušenie napadnutého rozsudku.

8. Ako jediná zo zúčastnených osôb sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila [REDACTED], ktorá poukázala na dĺžku predmetného konania o určenie vlastníckeho práva (30 rokov) a zrekapitulovala skutkové okolnosti svedčiace v prospech žalobcov v tomto konaní. Zároveň vyjadrila očakávanie, že ústavný súd vec definitívne uzavrie.

9. Sťažovateľka vo svojej replike konštatuje, že najvyšší súd odôvodnil svoj odlišný názor až vo vyjadrení k podanej ústavnej sťažnosti, pričom tak mal urobiť už v odôvodnení napadnutého rozsudku. Spochybňuje aj najvyšším súdom prezentovanú jedinou relevantnú skutočnosť, a to údajné zaplatenie dohodnutej kúpnej ceny zo strany žalobcov. Opakuje, že žalobcovia mali pri vynaložení minimálnej starostlivosti vedieť, že nehnuteľnosti sa nekupujú bez písomnej zmluvy a bez jej registrácie, ako aj to, že sporné nehnuteľnosti nekupujú od ich vlastníkov. V závere repliky

sa venuje opisu skutkových okolností v predmetnom spore, spochybňujúc dobromyseľnosť žalobcov s poukazom na svedecké výpovede [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. Zdôrazňuje, že najvyšší súd nevzal do úvahy, že žalobcovia kúpili nehnuteľnosti od nevlastníka. Podľa sťažovateľky nie je ospravedliteľné aby vec, o ktorej má rozhodovať veľký senát, mu nebola postúpená len z dôvodu, že by aj tak rozhodol rovnako. V prejednávanej veci niet pochybností o tom, že existujú rozhodnutia publikované v Zbierke rozhodnutí, v ktorých boli vyslovené odlišné názory na posudzované otázky dobromyseľnosti. Preto mal vo veci rozhodnúť veľký senát najvyššieho súdu.

10. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov a písomností predložených ústavnému súdu, ako aj s prihliadnutím na predmet konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie, resp. hlbšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je namiatané porušenie práva sťažovateľky na súdnu ochranu (podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny v spojení s čl. 6 ods. 1 dohovoru), práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi (podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny) a práva vlastníť majetok (podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu) postupom a rozsudkom najvyššieho súdu o zamietnutí jej dovolania tým, že sa najvyšší súd dostatočne nevysporiadal s namiataným odklonom 1.) od právne záväzného názoru najvyššieho súdu v zrušujúcom rozsudku v totožnej veci a 2.) od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (aj publikovaných rozhodnutí) týkajúcej sa dobromyseľnosti žalobcov (v prípade ústnej a neregistrovanej kúpnej zmluvy uzatvorenej s nevlastníkom) a jej dovolanie napriek existencii rozdielnej rozhodovacej praxe nepostúpil na rozhodnutie veľkému senátu.

12. Prv ako ústavný súd pristúpi k posúdeniu podstatnej sťažnostnej argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti, považuje za nevyhnutné zdôrazniť, že rešpektuje rozhodovací priestor najvyššieho súdu vrátane jeho kompetencie ústavne konformným spôsobom vymedziť si prípustnosť a spôsob rozhodovania o dovolaní, no len pokiaľ neprekročí ústavné štandardy. Ústavný súd pritom považuje dovolanie za priesečník medzi hodnotou jednotnej, práve a len najvyšším súdom pre celé územie zveľaďovanej interpretácie práva s tým, že účelom § 421 CSP je tvorba, ustáľovanie a presadzovanie ustálenej rozhodovacej praxe, a hodnotou ochrany individuálnej pozície účastníkov konania, resp. ochrany individuálnej spravodlivosti strán sporu. Tieto hodnoty (normatívnosť a individuálnosť) sú rovnocenné, nastavené textom zákona (II. ÚS 89/2018). Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý okrem rozhodovania o právach a povinnostiach účastníkov konania „súdi súdy“ s dôsledkami pre účastníkov konaní (strán sporu) súčasných i budúcich. Uvedené platí tak pre dovolanie týkajúce sa právneho posúdenia veci (§ 421 CSP), ako aj pre dovolanie z dôvodu zmätočnosti (§ 420 CSP). Rozhodnutím o dovolaní sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky (I. ÚS 189/2021).

13. Z prezentovaných sťažnostných námietok považuje ústavný súd za najpodstatnejšiu tú, že senát najvyššieho súdu nepostúpil vec veľkému senátu na prejednanie a rozhodnutie dovolania sťažovateľky. Ak by sa potvrdilo, že najvyšší súd mal v predmetnej veci aplikovať § 48 ods. 1 CSP,

znamenaloby to, že najvyšší súd nerozhodoval podľa zásadnej, rozhodujúcej právnej normy s dôsledkami pre ústavné právo na súdnu ochranu a právo na zákonného sudcu. Aj Ústavný súd Českej republiky pri odchýlení sa od právneho názoru vrcholného súdu za situácie, že nebola vec predložená veľkému (rozšírenému) senátu, konštatoval, že ide o porušenie ústavného práva na zákonného sudcu. Podľa zásady minimalizácie zásahov do súdnej moci sa potom ústavný súd ani nevyjadruje k samotnému meritu spornej právnej otázky (Bobek; Kühn a kol. Judikatura a právni argumentace. Auditorium 2013, s. 127, tiež nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. II. ÚS 566/05 z 20. 9. 2006). Úlohou ústavného súdu v tomto konaní tak nie je stanoviť, ktorý z hmotnoprávných názorov je vecne správny (porov. III. ÚS 46/2020).

14. V danej veci sa okresný súd vo svojom ostatnom rozsudku z 18. apríla 2017 priklonil k „jednotnej judikatúre súdov“ nepripúšťajúcej možnosť splnenia podmienok vydržania bez existencie písomného nadobúdacieho titulu, zatiaľ čo krajský súd zmeňujúcim rozsudkom s odkazom na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018 a na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov pod č. R 44/1996 považoval držbu sporných nehnuteľností žalovanými na základe ústnej kúpnej zmluvy za oprávnenú. K uvedenému výkladu sa priklonil aj najvyšší súd, ktorý v napadnutom rozsudku pri zohľadnení konkrétnych okolností prípadu konštatoval, že právni predchodcovia žalobcov splnili všetky zákonom požadované podmienky vydržania, keďže nehnuteľnosti nadobudli v dobrej viere ako kúpu, uhradili za ňu sumu 12 000 Kčs, ich držba bola oprávnená a dobromyseľná, vo viere, že im nehnuteľnosti patria, držba bola nerušená a trvala viac ako 10 rokov. Najvyšší súd si osvojil právny názor ústavného súdu vyjadrený v náleze sp. zn. II. ÚS 484/2015.

15. Podľa právnej vety nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, publikovaného v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ZNaU“) pod č. 48/2018, výklad § 134 Občianskeho zákonníka, ktorý vylučuje, resp. obmedzuje podstatným spôsobom zákonnú intenciu uviesť do súladu dlhodobý faktický stav nepretržitej držby oprávneným držiteľom (ktorý je po stanovenú dobu objektívne presvedčený o svojom domnelom vlastníckom práve) so stavom vlastníckym, nemôže byť považovaný za ústavne konformný. Pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ objektívne mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.

16. V tomto náleze ústavný súd posudzoval názory najvyššieho súdu vyjadrené najprv (okrem iného aj) v rozhodnutí R 44/96, v zmysle ktorého na rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby nadobúdateľ preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia - riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiacie o poctivosti nadobudnutia, keďže v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby. A následnú zmenu právneho názoru najvyššieho súdu prezentovanú (okrem iného aj) v publikovaných rozhodnutiach R 73/2015 a R 74/2015, podľa ktorého súčasťou všetkých okolností, na ktoré je pri dobromyseľnosti potrebné brať zreteľ, sú aj kultúrne známe (ako súčasť všeobecného rozhl'adu) právne podmienky prevodu nehnuteľností. Na základe takýchto kritérií si z objektívneho hľadiska dospelý človek nemôže myslieť, že nehnuteľnosť možno previesť ústnym spôsobom, prípadne bez účasti úradov. Ústavný súd v predmetnom náleze dospel k záveru, že za ústavne konformný treba považovať skorší výklad.

17. Najvyšší súd v napádanom uznesení predchádzajúcu judikatúru nezmieňuje napriek tomu, že bola v dovolaní sťažovateľky uvedená.

18. Odkazy na publikované rozhodnutia R 74/2015 (uznesenie najvyššieho súdu č. k. 4 Cdo 283/2009 z 27. októbra 2010 a R 73/2015 (rozsudok najvyššieho súdu č. k. 4 Cdo 361/2012 z 27. januára 2015) obsahuje napr. aj uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3 Obdo 42/2018 z 21. augusta 2018 (R 83/2018).

19. Ústavný súd už v náleze č. k. III. ÚS 46/2020 z 30. marca 2021 dospel k záveru, že dovolateľ má na základe § 48 ods. 1 CSP subjektívne právo na rozhodnutie veľkým senátom. Vychádzal z toho, že sa dá s vysokou mierou určitosti objektívne stanoviť, že určitý právny názor je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, v spojení so skutočnosťou, že právny názor sa bezprostredne týka právnej pozície účastníka konania a že o veci má rozhodnúť odlišne obsadený súd (veľký senát). Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína aj jeho názor, že zákonná povinnosť zakotvená pre dovolací súd v § 48 Civilného sporového poriadku nie je viazaná na procesnú aktivitu príslušnej strany v spore, keďže sa týka samotnej podstaty výkonu právomoci dovolacieho súdu ako zjednocovateľa judikatúry (IV. ÚS 273/2021; ZNaU č. 58/2021).

20. Aby mohol ústavný súd posúdiť, či najvyšší súd porušil namietané práva sťažovateľky, musel predovšetkým preskúmať, či v posudzovanej veci boli splnené podmienky pre aplikovanie § 48 ods. 1 CSP, keďže senát najvyššieho súdu v napadnutom uznesení túto otázku nezmieňuje.

21. Predseda senátu najvyššieho súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti tvrdí, že sťažovateľkou označená rozdielna prax najvyššieho súdu (ani rozhodnutia R 73/2015 a R 74/2015) explicitne nevychádza zo skutkového stavu zisteného v posudzovanej veci, v ktorej bolo rozhodujúcou skutočnosťou zaplatenie kúpnej ceny svedčiace o poctivosti nadobudnutia predmetných nehnuteľností.

22. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že skonštatovanie existencie odklonu od iného rozhodnutia si nevyžaduje dokonalú skutkovú zhodu. Judikatúrnym odklonom je potrebné rozumieť zmenu už raz zaujatého výkladu určitého právneho predpisu (Bobek, Kühn a kol. Judikatura a právni argumentace. Auditórium 2013, s. 148 – 149) (III. ÚS 46/2020).

23. V prejednávanej veci je predmetom sporu výklad § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka okresného súdu (zakladajúci sa na rozhodovacej praxi najvyššieho súdu, najmä R 73/2015 a R 74/2015) priaznivý pre sťažovateľku a opačný výklad krajského súdu a najvyššieho súdu (zakladajúci sa na náleze ústavného súdu II. ÚS 484/2015) priaznivý pre žalobcov.

24. Už samotné odôvodnenie citovaného nálezu ústavného súdu (pozri bod 16 tohto nálezu) dáva základ pre záver, že už v čase jeho vydania existovali odlišné názory najvyššieho súdu, pričom sa priklonil k ústavnej konformite staršieho z nich. V čase rozhodovania najvyššieho súdu v predmetnej veci existovali publikované rozhodnutia najvyššieho súdu (R 73/2015, R 74/20015, R 83/2018) s odlišným právnym názorom, než k akému dospel v napadnutom rozsudku.

25. Podľa § 48 ods. 1 CSP ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor.

26. Doktrína právneho štátu nekompromisne vyžaduje zachovanie princípu právnej istoty a predvídateľnosti práva, resp. výkonu spravodlivosti. Súdne rozhodnutie musí byť spoľahlivo predvídateľné a bez akýchkoľvek prejavov justičnej svojvôle *contra legem*. Tento záver v sebe priamo implikuje požiadavku, aby súdy v rovnakých podmienkach aplikovali právnu normu rovnakým spôsobom. Diametrálne odlišné právne posúdenie vecí súdom v skutkovo totožných veciach za jednotnej právnej úpravy je v podmienkach materiálneho právneho štátu neakceptovateľné. Nielenže tým dochádza k bezprostrednému narušeniu právnej istoty, ale súčasne aj k degradovaniu dôveryhodnosti súdnej moci ako takej a k spochybneniu jej kompetentnosti, pokiaľ ide o plnenie základných úloh štátu. Ak totiž na konkrétnu otázku existujú v totožných podmienkach dve protichodné odpovede, je minimálne jedna z nich nevyhnutne nesprávna, s čím sa priamo spája dôsledok nespravodlivosti a nezákonnosti, prinajmenšom v konkrétnom uvedenom prípade (*Sedlačko, F.* Judikatúra k záväznosti judikatúry. In: XXI. Slovenské dni práva. Zborník. Bratislava: SAK, 2015).

27. Vychádzajúc z uvedeného a tiež z premisy, že úloha najvyššieho súdu pri aplikácii princípu právnej istoty je absolútne kľúčová, vznikla aj v Slovenskej republike potreba zriadenia veľkého senátu najvyššieho súdu s cieľom zabezpečenia jednoty rozhodovania najmä v zmysle jednoty judikatúry a jej akceptovania súdmi nižších inšancií. Veľký senát svojím obsahom predstavuje inštitucionálne zabezpečenie princípu právnej istoty vyjadreného v čl. 2 CSP a normatívne pokrýva prípady, ak sa senát najvyššieho súdu mieni odkloniť od konštantnej judikatúrnej línie najvyššieho súdu.

28. Ak existuje dostatočne legitímny dôvod na zmenu doterajšej interpretácie právnej normy, potom je možné zasah do právnej istoty a rovnosti jednotlivca ospravedlniť, ale len pri dodržaní zákonom vymedzených procedurálnych postupov. Zmena rozhodovacej súdnej praxe, osobitne ak ide o prax najvyššej súdnej inštalácie povolanej na vytváranie i na zjednocovanie judikatúry nižších súdov, je javom vo svojej podstate nežiaducim, lebo takouto zmenou je zjavne narušený jeden z princípov demokratického právneho štátu, a to princíp právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodovania. To je prvoradým dôvodom, prečo platná právna úprava predpisuje súdom najvyšších inšancií osobitné a záväzné pravidlá prijímania rozhodnutí v situáciách, keď nimi má byť ich doterajšia judikatúra prekonaná. Zmeny judikatúry za situácie nezmeneného právneho predpisu by sa mali odohrávať z principiálnych dôvodov okrem iného aj preto, že došlo k zmene právnych názorov súdov, ku ktorých judikatúre je najvyšší súd povinný prihliadať.... Postúpenie veci veľkému senátu podľa § 48 ods. 1 CSP sa uplatní, resp. musí uplatniť pri dovolaní podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP pri nejednotnej praxi, t. j. ak existujú minimálne dva rozdielne názory i pri dovolaní podľa § 421 ods. 1 písm. a), kde stačí, že dovolací senát má iný názor, než je ustálená prax (tzn. aj keby existoval len jeden ustálený názor) (porov. *Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol.* Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 220 a nasl.).

29. Aj podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva je v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu, situácia, keď najvyšší súd (ako zjednocovateľ rozdielných právnych názorov) je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií (m. m. *Beian v. Rumunsko*, sťažnosť č. 30658/05, *Baranowski v. Poľsko*, sťažnosť č. 28358/95). Rozporné právne názory najvyššieho súdu na identické situácie sú tak v konečnom dôsledku spôsobilé podkopávať dôveru verejnosti v súdny systém (m. m. *Sovtransavto Holding v. Ukrajina*, sťažnosť č. 48553/99).

30. Porušenie povinnosti predložiť vec veľkému senátu najvyššieho súdu danej § 48 ods. 1 CSP nie je iba porušením tohto zákonného ustanovenia, ale s ohľadom na čl. 48 ods. 1 prvú vetu ústavy aj pochybením, ktoré má ústavnoprávny rozmer. Z ústavného príkazu, že „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi“, ako jedného z princípov právneho štátu vyplýva, že nerešpektovanie zákona v otázke, v akom zložení má byť vec rozhodovaná, predstavuje vo svojich dôsledkoch porušenie čl. 48 ods. 1 ústavy (I. ÚS 189/2021, ZNaU 52/2021).

31. V prejednávanej veci nastala situácia, keď vedľa seba existujú konkurujúce právne názory najvyššieho súdu prezentované v publikovaných rozhodnutiach R 73/2015, R 75/2015 (aj R 83/2018) a ústavného súdu prezentované v publikovanom náleze 48/2018 (II. ÚS 484/2015), ktorý si osvojil senát najvyššieho súdu v napadnutom rozsudku.

32. K otázke stretu právneho názoru najvyššieho súdu a ústavného súdu zaujal názor napríklad aj veľký senát občianskoprávneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu Českej republiky, ktorý v rozsudku sp. zn. 31Cdo 2805/2011 uviedol, že rozpory v rozhodovacej činnosti trojčlenných senátov najvyššieho súdu prislúcha riešiť veľkému senátu kolégia najvyššieho súdu. Prosté prevzatie názoru ústavného súdu trojčlenným senátom najvyššieho súdu nestačí (porov. III. ÚS 46/2020). K obdobnému záveru dospel už aj ústavný súd, keď konštatoval, že aj v prípade vyslovenia právneho názoru v kasačnom náleze ústavného súdu je dovolací súd povinný v ďalšom konaní predložiť vec veľkému senátu, aby ten vo svojom rozhodnutí zaujal záväzný zjednocujúci právny názor, ktorý by už reflektoval aj právny názor ústavného súdu (I. ÚS 127/2019).

33. V zhode s už uvedeným považuje aj veľký senát obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu za nesprávny názor, že nie je povinnosťou (ale ani možnosťou) trojčlenného senátu najvyššieho súdu postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu, ak už o určitej právnej otázke rozhodol ústavný súd (prezentovaný napr. v 6 MCdo 1/2016, 4 Cdo 142/2019). Nesprávnosť predmetného právneho záveru spočíva v tom, že zákon zveruje zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov do právomoci najvyššieho súdu a nie do právomoci ústavného súdu. V novej judikatúre ústavný súd zvyrazňuje aj tú skutočnosť, že od 1. júla 2016 je zabezpečenie jednoty rozhodovania a jednoty judikatúry predovšetkým úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu s tým, že do týchto kompetencií najvyššieho súdu nemá ústavný súd oprávnenie zasahovať (k tomu pozri aj I. ÚS 136/2019 a II. ÚS 252/2019). Vzťah medzi ústavným súdom a najvyšším súdom by mal byť charakterizovaný tzv. súdnym dialógom, keď má najvyšší súd možnosť primeraným spôsobom reagovať (za súčasného vyslovenia odlišného právneho názoru) na názor vyjadrený v konkrétnom rozhodnutí ústavného súdu, a to osobitne v situácii, ak rozhodnutie ústavného súdu nie je podľa názoru najvyššieho súdu dostatočne vyargumentované, alebo ak zo strany ústavného súdu neboli zohľadnené všetky okolnosti, ktoré sú pre vyriešenie určitej otázky rozhodujúce. Napokon môže nastať situácia, keď záver ústavného súdu v konkrétnej veci môže sledovať spravodlivé rozhodnutie konkrétneho sporu, avšak vzhľadom na špecifické okolnosti prípadu nie je aplikovateľný všeobecne aj v iných sporoch. Povinnosť postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu najvyššieho súdu podľa § 48 ods. 1 CSP má preto trojčlenný senát dovolacieho súdu aj v situácii, ak o právnej otázke, ktorá má byť predmetom dovolacieho prieskumu, už rozhodol ústavný súd, a to aj vtedy, ak je vec prejednávajúci dovolací senát viazaný právne záväzným názorom vysloveným v kasačnom náleze ústavného súdu (porov. 1 VObdo 2/2020 z 27. apríla 2021).

34. Vzhľadom na to, že v čase rozhodovania senátu najvyššieho súdu existovali publikované rozhodnutia najvyššieho súdu a konajúci senát dospel k opačným záverom než v nich

prezentovaným (keďže vychádzal z nálezu ústavného súdu, v ktorom bola konštatovaná ústavná nesúladosť v nich prezentovaného výkladu § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka), sa konajúci senát mal obrátiť na základe § 48 ods. 1 CSP na veľký senát najvyššieho súdu.

35. Ústavný súd už uviedol, že rozhodovanie v zákonom stanovenej formácii najvyššieho súdu patrí do rozsahu základného práva na zákonného sudcu a základného práva na súdnu ochranu (II. ÚS 332/2018). Porušenie povinnosti predložiť vec veľkému senátu danej ustanovením § 48 ods. 1 CSP nie je iba porušením tohto zákonného ustanovenia, ale s ohľadom na ustanovenie čl. 48 ods. 1 prvú vetu ústavy aj pochybením, ktoré má ústavnoprávny rozmer. Z ústavného príkazu, že „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi“, ako jedného z princípov právneho štátu vyplýva, že nerešpektovanie zákona, v akom zložení má byť vec rozhodovaná, predstavuje vo svojich dôsledkoch porušenie čl. 48 ods. 1 ústavy (I. ÚS 189/2021, II. ÚS 139/2021).

36. Tým, že najvyšší súd nepostúpil predmetnú vec veľkému senátu, došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny. Nepostúpením predmetnej veci veľkému senátu zároveň senát najvyššieho súdu neaplikoval vo veci relevantnú právnu normu (§ 48 ods. 1 CSP), ktorej neaplikovanie sa z hľadiska procesného práva rovná vade zmätočnosti, čím došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu porov. III. ÚS 46/2020).

37. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku je zároveň zrejmé, že najvyšší súd v ňom opomenul reagovať na sťažovateľkou v dovolaní uvedenú judikatúru najvyššieho súdu (vrátane R 74/2015). Na publikované rozhodnutia najvyššieho súdu výslovne reagoval až predseda senátu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti.

38. Bezdôvodné opomenutie rozhodnutia ústavného súdu alebo najvyššieho súdu či opomenutie ustálenej judikatúry alebo doterajšej judikatúry má spravidla za následok nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť vydaného rozhodnutia, ktoré potom ústavný súd považuje za protiústavné (III. ÚS 345/09, III. ÚS 25/2011, PL. ÚS 29/05). Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých veciach. V takom prípade je však súd povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2 ods. 3 CSP), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal (III. ÚS 275/2018). Ak súd bez vysvetlenia opomenie pre účastníka priaznivú judikatúru, na ktorú účastník súdu výslovne upozornil, má jeho postup a rozhodovanie črty justičnej ľubovôle (porov. 7 Cdo 15/2013).

39. Skutočnosť, že najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí vôbec nezmienil rozhodnutia najvyššieho súdu, na ktoré odkazovala sťažovateľka v dovolaní, a nevysporiadal sa s nimi, zaťažuje ústavnou sťažnosťou napadnutý rozsudok i neústavnosťou zakázanou čl. 46 ods. 1 ústavy.

40. Rovnako možno konštatovať, že najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozsudku opomenul reagovať na jednu zo sťažovateľkiných dovolacích námietok, konkrétne, že právní predchodcovia žalobcov nadobudli sporné nehnuteľnosti od nevlastníkov.

41. Nad rámec uvedeného považuje ústavný súd za vhodné vyjadriť sa aj k ďalšej námietke prezentovanej v ústavnej sťažnosti, že krajský súd v rozpore s § 455 CSP nerešpektoval právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozsudku sp. zn. 2 Cdo 198/1996 [čím je podľa sťažovateľky naplnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP a zároveň to predstavuje aj nesprávne právne posúdenie krajského súdu, že sporné nehnuteľnosti mohli byť spôsobilým predmetom vydržania

podľa § 421 ods. 1 písm. a) resp. c) CSP], v bode 11 napadnutého rozsudku odkázal na reakciu krajského súdu, podľa ktorej sa toto rozhodnutie (resp. viazanosť odvolacieho súdu rozhodnutím dovolacieho súdu) týka výlučne daného súdneho konania. Najvyšší súd (vnímajúc účelovosť postupu žalobcov, ktorí návrh v pôvodnom konaní vzali späť a po prekonaní vysloveného právneho názoru podali novú žalobu) sa obmedzil na konštatovanie o právnej konformite sporného názoru krajského súdu.

42. Sťažovateľkou namietaný § 455 CSP (resp. § 243d Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom v čase vrátenia veci okresnému súdu) by sa vzťahoval na ďalší priebeh konania pred súdom, ktorému bola vec rozhodnutím dovolacieho súdu vrátená na ďalšie konanie, v prejednávanej veci ide o konanie pred okresným súdom vedené pod sp. zn. 14 C 110/1997. Totožnosť veci vedenej pod sp. zn. 14 C 110/1997 a veci vedenej pod sp. zn. 9 C 163/98 (resp. následne pod 9 C 97/2009), ktorú namieta sťažovateľka, súvisí s prekážkou litispendencie podľa §159 CSP, o ktorej prípad v prejednávanej veci nejde. Uvedená námietka preto podľa ústavného súdu nie je spôsobilá privodiť záver o ústavnej neutržateľnosti napadnutého záveru krajského súdu potvrdeného najvyšším súdom.

43. Ústavný súd sa však zaoberal prípadnou existenciou prejudiciality v zmysle § 193 CSP (kauzálnym vzťahom) medzi rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 198/96 a rozsudkom krajského súdu v napadnutom konaní. Prejudicialita v civilnom procese môže byť založená na tom, že právoplatný (skorší) rozsudok (rovnako uznesenie) je pre určitý okruh subjektov záväzný. Súd je v prebiehajúcom spore viazaný výrokom právoplatného rozhodnutia súdu, ktoré je záväzné pre všetky strany prebiehajúceho sporu. Takáto situácia nastáva napríklad, ak sa v skončenom spore medzi stranami A a B rozhodlo v merite veci o otázke, ktorá je v prebiehajúcom spore medzi rovnakými stranami A a B otázkou predbežná. Subjektívna záväznosť právoplatného rozsudku (respektíve uznesenia) znamená, že ním ustálený súkromnoprávny vzťah nemôže byť v inom spore medzi totožnými stranami vyriešený odlišne (*res iudicata*) (porov. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022. s. 795.). V prejednávanej veci však v pôvodne vedenom konaní pod sp. zn. 14 C 110/1997 k meritórnemu rozhodnutiu sporu medzi žalobcami a sťažovateľkou a ostatnými žalovanými nedošlo. Žalobcovia (ako *dominus litis*) vzali žalobu späť, a tým dosiahli zastavenie konania bez meritórneho rozhodnutia (ktoré by vzhľadom na právny názor najvyššieho súdu bolo v ich neprospech, pozn.). Z hľadiska procesnej autonómie nie je žalobca nijako obmedzený vo výkone svojho práva vziať žalobu späť, ak konanie ešte nebolo právoplatne skončené. Právoplatné uznesenie o zastavení konania nezakladá procesnú prekážku *res iudicata* a pôvodne žalobou uplatnený nárok môže žalobca voči žalovanému uplatniť opätovne (porov. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022. s. 577 a 584.). Uplatnený nárok späťvzatím návrhu nezaniká a možno ho uplatniť znovu. Späťvzatie návrhu je len dispozícia s konaním, nie s nárokom samým a navrhovateľ sa s týmto prejavom vzdáva iba práva, aby súd v tomto konaní a jeho právach rozhodoval (m. m. R 54/1992).

44. Skutočnosť, že podľa právneho názoru najvyššieho súdu vyjadreného v rozsudku č. k. 3 Cdo 193/96 z 25. novembra 1997 bolo možné vydržanie vlastníckeho práva k akejkoľvek pôde, t. j. aj k poľnohospodárskej (teda prekonanie právneho názoru vyjadreného v rozsudku č. k. 2 Cdo 198/96 z 22. mája 1997), nebola v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 163/98 (resp. následne

pod sp. zn. 9 C 97/2009) sporná (pozri bod 10 a 11 rozsudku krajského súdu, bod 11 rozsudku najvyššieho súdu).

45. Spôsob, akým najvyšší súd posúdil tieto dôvody dovolania podaného sťažovateľkou, prezentovaný v napadnutom rozsudku považuje ústavný súd za ústavne akceptovateľný a jeho záver o neexistencii sťažovateľkou namietanej vady zmätočnosti za síce stručne, ale dostatočne odôvodnený.

46. Na základe všetkých už uvedených skutočností, podľa ústavného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a č. 36 ods. listiny, jej základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny a jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výrokovej časti tohto nálezu).

47. Ústavný súd, uvedomujúc si dĺžku predmetného konania o určenie vlastníckeho práva, však dáva do pozornosti § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Deklarovanie porušenia základných práv a slobôd nemusí byť, a to nielen pre sťažovateľa, dostatočnou nápravou. Preto ústavná úprava a na ňu nadväzujúca zákonná úprava priznáva ústavnému súdu právomoc nielen deklarovať porušenie základných práv a slobôd, ale aj povinnosť zrušiť rozhodnutie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Kasačná právomoc ústavného súdu sa týka rozhodnutí, opatrení a iných zásahov orgánov verejnej moci vrátane rozhodnutí a opatrení všeobecných súdov.

48. Keďže ústavný súd konštatoval porušenie základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. listiny, ako aj jej právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd napadnutý rozsudok najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výrokovej časti tohto nálezu).

49. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou namieta aj porušenie jej základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 listiny a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu z dôvodu, že žalobcovia popierajú vlastnícke právo žalovaných a už takmer 40 rokov bezplatne užívajú nehnuteľnosti. Žalovaní boli *de facto* vyvlastnení bez náhrady napriek tomu, že ústava garantuje nedotknuteľnosť súkromného vlastníckeho práva.

50. Ústavný súd, riadiac sa princípom sebaobmedzenia a zdržanlivosti, nepovažoval za vhodné ani účelné zaoberať sa ďalšími sťažovateľkinými namietanými skutočnosťami týkajúcimi sa porušenia jej základného práva vlastniť majetok, keďže v prejednávanej veci jeho úlohou nebolo stanoviť, ktorý z právnych názorov je vecne správny (porov. III. ÚS 46/2020) a s prihliadnutím na to, že v predmetnej veci nielen vyslovil porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale rozhodol aj o zrušení napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a vrátení veci na ďalšie konanie. Pokiaľ by ústavný súd skonštatoval v danej situácii porušenie práva sťažovateľky vlastniť majetok, v podstate by tým predurčil výsledok veci samej, čo mu však nateraz neprináleží (porov. m. m. III. ÚS 217/2020).

51. Vzhľadom na uvedené ústavný súd tej časti prijatej ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľka namieta porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, č. 11 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu, nevyhovel (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

52. Sťažovateľka zdôvodnila svoj návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia skutočnosťou, že stav právnej neistoty sťažovateľky, resp. jej predchodcu – dnes už nebohého otca – trvá už viac ako 30 rokov, počas ktorých je popierané ich vlastnícke právo a aj právo na súdnu

ochranu. Dĺžka trvania konania o určenie vlastníckeho práva však vzhľadom na obsah ústavnej sťažnosti nebola predmetom tohto konania pred ústavným súdom. Zároveň ústavný súd pripomína, že vyhovujúci výrok tohto nálezu sám osebe nevedie k záveru, či malo byť žalobe žalobcov vyhovieť alebo nie. Z uvedených dôvodov návrhu sťažovateľky na priznanie finančného zadost'učinenia nevyhovet (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

V.

Trovy konania

53. Ústavný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 193,83 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 11,63 eur, t. j. spolu 410,92 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky), zvýšenú o DPH, spolu 493,10 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 18. júla 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu